

Pax Deorum

Tilki Kitap®

www.tilkit kitap.com

tilki@matbumedya.com

0850 304 22 03

Yayıncı Sertifika No 28740

Genel Müdür: Emrah Çelik

Editör: Ahmet Güler

Sayfa Tasarım: Baran Ekber

Kapak Tasarım: Nuri Çam

Kitappad
.com

Kitaplobi
.com

Kitapşeyleri
.com

1. Basım, İstanbul, Mart 2026

ISBN: 978-625-8579-04-8

Tilki Kitap Matbaa / İstanbul

Matbaa Sertifika No: 48138

Eserin tüm telif hakları yazara aittir. Yazar, bu baskı için basım-satış-dağıtım-tanıtım haklarını Tilki Kitap'a devretmiştir. Yazar, eserin kapak dahil içeriğindeki tüm materyallerin (metin, görsel öge, tablo...) yasal ve fikri sorumluluğunu kabul etmiştir. Tilki Kitap'ın kurumsal görüşü olmayabilir.

PAX DEORUM

Erkal Gürçan

İÇİNDEKİLER

Okura Not.....	7
Sai Kraana.....	9
Om.....	20
Quintus	38
Mahşerin Dört Atlısı.....	53
Kuzan	61
Niketas	81
Marcus Aemilius Notarius	93
Borugtai	105
“Étienne de Sacre, “Vir Cappa Alba Indutus”	117
Agnese.....	133
Aski, Pehlivan Davut.....	154
Son.....	167

NIKETAS

Saray nöbetleri rahattı; surlar ya da limanlarda nöbet sıkıntılı oluyordu, yağışlı ve soğuk havalarda surlarda nöbet hiç çekilmez oluyordu. Limanlarda da kalabalık, kavga, gürültü ve çekişmeler insanı yoruyor, canından bezdirecek günler yaşatabiliyordu.

Evet, saray nöbeti rahattı, tek sorun nöbet saatleri bazı günler uzuyordu. Hele İmparator saray dışındaysa nöbet o zaman çok uzuyor, sıkıntı veriyordu ve Niketas evine gitmezden önce oturduğu sokağın köşesindeki küçük ama şirin tabernadaki meyhaneye kafasını dağıtmak için uğrayamıyordu.

Niketas, on kişilik bir birlik olan dekadionun dekariosuydu. Yaklaşık iki yıldır bu görevdeydi. Memnundu, evine yirmi dakikalık bir yürüyüşle varabiliyordu. Otuz dört yaşındaydı, altı yıl önce stratiotesluğa⁷⁶ on sekiz yaşında başlamıştı. Bir o kadar da kıdemli asker olarak hizmet verdikten sonra otuz yaşında dekariosluğa yükselmiş ve ikinci yılında saray nöbeti görevine atanmıştı.

Askerliğe başladığı yıl ailesinin istediği on beş yaşındaki Sophia ile evlenmiş ve hâlen on dört yaşında Georgias adında bir oğlu ve on bir yaşında Eudokia adlı bir kızı vardı. Her ikisi de yan sokaktaki

76-) Askerlik.

kiliseye her sabah altıda öğrenimleri için gidiyorlar ve öğle saatlerinde eve dönüyorlardı. Haftada iki gün Eudokia öğleden sonraları kumaş ve dikiş derslerine devam ediyordu. Georgias, babası gibi asker olmak istiyor ve nöbet eğitimleri için öğrenim görüyordu. Sophia ailenin geçimine destek olmak için komşuların giysileri için dikiş dikiyordu. Oturdıkları insula⁷⁷ üç katlıydı. Giriş katı taş, üst kısmı ahşap olan yapının alt katındaki bir taberna dükkânda küçük tezgâhıyla dokuma yapıyordu. Evde akar su olmadığı için Georgias her akşam gün batmadan sokağın çıkışındaki meydana su getiriyor, Eudokia da elinden geldiği kadarıyla ev işlerinde annesine yardımcı olmaya çalışıyordu. Tek düze ama huzurlu bir yaşantıları vardı.

Evleri Mese⁷⁸ Meydanı'nda, Theodosius Forumu'nun⁷⁹ iki arka sokağındaydı. Ahşap binanın taş duvarlı girişinin üzerinde biri büyük iki göz oda vardı. Şanslıydılar, ev Niketas'ın babasından miras kalmıştı ve kira dertleri yoktu. Sadece Sophia'nın dokumacılık yaptığı taberna için yılda üç solidus⁸⁰ kira ödüyorlardı. Maaşı saray hizmetinde olduğu için şehirde görevli diğer dekarioslardan⁸¹ daha yüksekti ve pek çok vergiden muaftı. Sophia'nın da atölye vergisi düşüldükten sonra kazancı da eklenince para biriktiriyor, bir kısmıyla fiyatlar yükselince satmak için evde sığdırabilecekleri kadar yün, keten gibi mallar alıyorlardı. Kalan kısmı kiliseye emanet ediyorlardı; gayeleri küçük, altı dairesel bir insula sahibi olabilmek ve yaşlılık günlerini kira gelirleriyle rahat geçirmekti. Yılda altı

77-) Altı taş, üstü ahşap çok katlı bina.

78-) Bugün Sultan Ahmet ile Beyazıt arası.

79-) Bugün Beyazıt Meydanı.

80-) Antik Roma orijinli bir altın sikke.

81-) 10 kişilik birlik komutanı.

solidus biriktirebiliyorlar, aldıkları malları fiyat artışlarında satıp bu rakamı sekize kadar çıkarabiliyorlardı.

Sokak sakinlerinin hepsi birbirlerini tanırdı. Niketas saray görevlisi olduğu için sokakta diğerlerine göre daha çok saygı görüyordu. Komşular iyi insanlardı, sıkıntılarında birbirlerine yardım ederlerdi. Sık görüştükleri komşuları Paulus ve eşi Anna'ydı. Paulus Augusteion⁸² Meydanında taş bir binada maaş kayıtlarını düzenleyen, mali işlerde çalışan küçük bir memurdu. Georgias ve Eudokia onların çocuklarıyla iyi anlaşılıyor; erkekler tahta kılıçlarla savaş oyunları, kızlar evcilik oynuyorlardı.

Sophia'nın sokakta en yakın arkadaşı Anna'ydı. Kiliseye, pazara her zaman birlikte gidiyorlardı. Bazen çeşme başında sokağın diğer kadınlarıyla yaptıkları dedikodular, onların başlıca eğlencesiydi. Niketas'ın sokakta önem verdiği ve sıklıkla görüştüğü bir diğer kişi inşaat ustası Nikolaos'du. Çok deneyimli, ustalığı aranan, soylu sınıflarında ısrarla işleri için istedikleri kırk yaşlarında Trakya Hamimontus⁸³ bölgesinden bir adamdı. Taş duvar ustalığı ve kemer çatı işlerinin yanı sıra marangozluktan iyi anlar, zaman zaman bu işler için de çağrılırdı.

Constantinopolis arka sokak insulaları genelde ahşap ve bitişik düzendeydi ve yangın tehlikesi her zaman büyük korkularından biriydi. Zaten sık sık yangınlar oluyor, dar sokakları ve bitişik düzen evleriyle arka sokaklar ve kenar mahallelerde çıkan yangınlar tüm sokağı ya da mahalleyi küle döndürüyordu. Niketas kendini yangın konusunda diğer bölge sakinlerine göre şanslı görüyordu, zira evinin sağ tarafı bitişik düzende olsa da sol tarafında küçük

82-) Bugün Ayasofya Meydanı.

83-) Trakya'da Bizans dönemine ait bir eyalet.

bir bostan vardı. Nikolaos sokaktaki birçok evin ahşap kısımlarını ateşe karşı korumak için kil ile karıştırılmış kireç ile sıvamıştı.

Şehirde evlerin alt katlarında iki metreye yakın boyda pithoslar⁸⁴ içinde yağ gibi gıda ürünleri, hidrialarda su⁸⁵ bulunduruldu, yangınlara karşı su bulundurmak zorunluluktu.

Kış bitmiş, Noel tatiliyle 537 yılına girilmişti. Mart ayı gelmişti ve son günleriydi. Paskalya Bayramı yaklaşıyordu. Halk zaten haftalardır oruçluymuş ve huzursuz da olsalar bayram elbet kutlanacaktı. Mart ayının son pazar gece yarısından önce Ayasofya Meydanı'nda İmparator'un da katıldığı büyük ayine katılmak için Niketas'ın karısı, Paulus, eşi Anna, torunlarıyla birlikte ailesiyle Nikolaos ve diğer komşularla birlikte gittiler. Niketas, Ayasofya'da görevliydi. Onun ayrıcalığıyla Ayasofya içine girebildiler, halkın büyük kısmı dışarıda meydandaydı.

Ayin gün doğumuna kadar sürdü, halk birbirleriyle kucaklaştı, gözyaşlarıyla oruçlar açıldı, tatil başlamıştı. Bu dönemlerde tüm devlet işlerini yapan yerler kapalı olurdu. Halk oruç sonrası komşularla birlikte yemek yer, birbirlerine yemek götürürdü. Oruç zamanı et ve şarap en büyük özlemleri olduğundan tatilde sofralarda mutlaka yer alırdı. Sokaklarda müzisyenler, özel gösteri yapan insanlar, dans edip ilahiler söyleyenler, oynayan çocuklarla Paskalya tatili neşe ile geçirdi.

Akşamları Niketas nöbet görevi uzamamışsa iş dönüşü sokağın başındaki tabernada Paulus ve Nikolaos'la buluşur, hem içer hem sohbet ederlerdi. Sohbetler devlet işleri, vergi yükü sıkıntıları, ekmek fiyatları gibi konulardı.

84-) Erzak küpü.

85-) Su küpü.

537 yılının ikinci yarısı başlamıştı, İmparatorluğun bazı sıkıntıları vardı. Küçük mekânda herkesin dinlememesi için arada bir meydana doğru yürürler; siyasetten, devlet işlerinden ve özellikle Ostrogot Krallığı ile İmparator I. Justinianus'un⁸⁶ arasında her gün artan gerginliği konuşurlardı. İmparator'un Sicilya ve İtalya güneyine asker çıkarması sonucu oluşan pahalılık, ek vergiler, asker toplama gibi durumların endişelerini paylaşırlardı. Nikolaos "Umarım daha fazla sıkıntı yaşamayız." diyordu. Ama Niketas aynı görüşte değildi; arkadaşlarına evlerinin güvenliği ve ellerinden geliyorsa hububat ve erzak depolamalarını öğütüyor, konuştukları bu konuları ulu orta hiçbir yerde ağızlarından kaçırmamalarını önemle vurguluyordu.

Niketas'ın kulağına gelen haberler can sıkıcıydı. Geçtikleri yıl Sicilya ve ülke güneyine çıkarılan askerler Belisarios⁸⁷ komutasında Kuzeye, Roma'ya doğru hareketlenmişlerdi. Düşman topraklarında ilerliyorlardı. Germen asıllı bu insanlar, kendileri gibi uygar değildiler ve acımasız savaşırlardı.

Arada çatışmalar yaşanıyor ve sivil halkın arasından da ölenler oluyordu hatta bu kayıplar kaybedilen asker sayısını aşabiliyordu. Şehirde güvenlik önlemlerine hız verilmiş, nöbet gün ve saatleri de arttırılmıştı. Ekmek ve gıda fiyatlarındaki artış ticari mallar kadar olmasa da şehir sakinlerine sıkıntı ve endişe veriyordu. Sophia'nın işleri de aksamıştı; yün, keten iplik fiyatları çok artmış, alıcılar azalmıştı. Ellerindeki parayla geçinmeye çalışıyorlar, artan olursa erzak depolamaya harcıyorlardı. Kandil yağı pahalı olduğu için mangalın yaydığı ışıkla yetiniyor, erken yatıyorlardı. Niketas bazen gecikiyor, eve vardığında eşi ve çocukları çoktan yatmış oluyorlardı.

86-) 527 ile 565 yılları arası Bizans imparatoru.

87-) Doğu Roma İmparatorluğu başkomutanı (505 – 565).

Biraz peynir, ekme k yiyip o da yatıyordu. Kiliseler halkla dolup taşıyor, ayınler ve dualarla teselli bulmaya çalışıyorlardı. Paulus'un da çalışma saatleri uzamıştı; geciktiği günlerde eşi Anna, Sophia ile alt kattaki atölye önünde oturur sohbet ederlerdi.

Son bahar bu sıkıntılı günlerle geçti. Aralık ayının ilk günlerinde saraya gelen haber, Niketas'ı çok sevindirdi. Belisarios askerleriyle Roma'ya girmişti ve bir buçuk yıldır şehri elinde tutuyordu ama bu sevinci kısa sürecekti, savaş daha sürecekti. Kısa sürede şehirde haberi hemen herkes duymuştu, artan vergiler ve fiyatlarla yaşam zorluğunun getirdiği sıkıntılar sevinçlerine baskın geliyordu.

Gelen haberler i açıcı değildi. Roma halkı dört tarafı düşman toprakları olan bir konumda olduklarından bir yere kaamıyordu. şehirde kıtlık ve açlık artmıştı, insanlar ölüyordu. şehirde yapıların çoğu yıpranmış, nüfus gün geçtikçe azalıyordu. şehri çevreleyen surlarda yıkıntılar büyük gedikler oluşturmuş, halkın güvenliği ve artan açlık en korkulan sorun hline gelmişti. İnsanlar l hayvanları yiyor, susuzluktan ve hastalıktan ölüyorlardı. Eşkiyalık artmış, yanlış yerlerde bulunan siviller de askerlerin kurbanları oluyordu.

Halk isyan içindeydi, "Kapıları açıp Roma'yı Ostrogot'lara teslim edelim, bu ile bitsin." diyenler çoğalmıştı. Niketas'ın sorunu, kendisini de Roma'ya gönderebilirler korkusuydu. Sophia ile olayları paylaştığında aynı korku kadını da sarmıştı. Kulağına gelen bu haberleri, Paulus ve Nikolaos dışında kimseyle paylaşmıyordu.

Kırk elli güne varan bir yolculukla ulaşabilecek olan İtalya için bu sıkıntılar neden yaşanıyordu bir anlam veremiyordu. Anım-sadığı kadarıyla İmparatorluğa bir yardım çağırısı yapılmamıştı. Constantinopolis'in dostu ve yakınlığı olan Ostrogot'ların Kraliçesi

Büyük Theoderik'in⁸⁸ kızı Amalasuinthanın⁸⁹ öldürülmesi sonrası Ostrogot'ların Constantinopolis'e zarar verebileceği endişesi ile mi İmparator İtalya'ya asker göndermişti? Düşmanın böyle bir niyeti var mıydı? Düşününce "Olur." dedi, kendi kendine. Sonuçta Kuzey Balkanlar'la sınır komşusuydular. "Roma'yı bahane edip sınırlarımızdan içeri girerler miydi acaba? Yok, olmazdı öyle şey. Asker gücünü Roma için kullanırlardı herhâlde. Evet, olmazdı öyle şey..." Kısıtlı asker deneyimiyle kafasında türlü düşüncelerle neler olabileceğini tasarlıyor ama her birine olmaz deyip tekrar başa dönüyordu.

Evinin ve ailesinin güvenliği de onu çok endişelendiriyordu. Ya kendisini gönderirlerse, ya yaşantıları daha da zorlaşırsa? Şehir güvenliği arka sokaklarda yeterince sağlanamıyordu; ya şehirde hırsızlık, yağmacılık artarsa? Tüm bunlar uykularını kaçırıyor, gece yattığı yerde kafasındaki kuruntularla türlü hikâyeler yaratıyordu. Şehir içinde asayiş sağlayan Numeri⁹⁰ birliklerinden birinin Tribunus'u, kıdemli askerlik döneminde yakın dostluk kurduğu Marcus'tu. Sık karşılaşılıyorlar ama oldukça uzun zamandır oturup yarenlik edememişlerdi. Evlerini biliyordu, Philadelphion'da oturuyordu.

Pazar sabahı kahvaltıdan sonra evinden çıktı, Theodosius Forumu'nu geçti. Yolda yürürken, "İsa aşkına dilerim görevde değildir, evdedir." diye söyleniyordu. Oturdukları sokağa vardığında Marcus'u elinde ekmelekle fırından çıkarken gördü. Marcus da onu görünce gülümsedi, kucaklaştılar. Marcus,

88-) 493 ile 526 yılları arası İtalya Ostrogot Krallığı hükümdarı.

89-) Ostrogot Kraliçesi (495 – 535).

90-) Bizans ordusunda 1000 kişilik birlik.

“Gel, eve gidelim, bir şeyler yeriz. Uzun zaman oldu, biraz konuşuruz.” dedi.

Niketas,

“Yok, evdekileri rahatsız etmeyelim. Hem konuşacaklarım aileni tedirgin edebilir. Gel şuradaki tabernada oturalım, hem de bir şeyler yer içeriz.” diye karşılık verdi.

Marcus,

“Olur, sen otur ben şu ekmekleri eve bırakıp geleyim.” dedi.

Niketas oturunca geçmiş günleri anımsadı. Çok iyi bir arkadaşlıkları olmuştu; her zaman birbirlerinin ihtiyaçlarına destek olur, sevinci de üzüntüyü de beraber yaşarlardı. Marcus’un teyzesinin kocası bir dönem Constantinopolis valiliğini yapmış Gabrieli-us’un⁹¹ akrabasıydı. Onun sayesinde kendisinininkinden on kat daha büyük birliklere komutanlık eden daha rütbeli bir askerdi ve elbet maaşı da daha yüksekti. Ama işi daha zordu; asayiş, yangın sürekli hareketlilik ve koşturma gerektiren işlerdi ve daha yorucuydu.

Az sonra Marcus geldi, arkadaşının omuzunu tutarak sertçe bir salladı.

“Eee eski dostum! Anlat bakalım; nasılsın, ailen nasıl; iş güç, her şeyler yolun damı?” diye sordu.

Niketas arkadaşının elini tutarak,

“İyi, her şey yolunda. Sadece geçen yıl annemi kaybettik.” diye karşılık verdi.

91-) 543 yılında Constantinopolis Valisi.

Sonra Roma Savaşı, ülkenin durumu, şehirdeki olaylar ve İmparatorluk kararları üzerinde konuştular. Niketas şehrin asayişle ilgili sorular yöneltince Marcus, hayat pahalılığından dolayı hırsızlık olaylarının arttığını ve sıkıntı içinde olan insanların en ufak bir tartışmada çabuk alevlendiğini, kavgalar çıktığını söyledi.

“Özellikle liman bölgesinde kavga dövüş hiç eksik olmuyor.” diye ekledi.

“Peki, senin haberlerin ne? Sarayda rahat mısın, bizim duymadığımız konular kulağına geliyor mu?” diye sordu.

Niketas,

“Şehirle ilgili güvenlik dışında alınan kararları duyamıyoruz ama Roma'dan gelen haberler sızıyor ve kulaktan, kulağa yayılıyor.” dedi.

Marcus,

“O haberler bize de geliyor. Neyse boş ver, hadi kahvaltımızı bitirelim sonra biraz yürürüz. Meydanda bir iki tanıdık yüz görür, belki farklı bir bilgi alırız.” dedi.

Her ikisi de önlerindeki peynir ve ekmeği iştahla yediler, üzerine nar sırası içip meydana doğru yürümeye başladılar. İkisi de sivil kıyafetleri içindeydi. Marcus,

“İşte tatil günlerini bu yüzden seviyorum, daha hafif hissediyor insan kendini ve aslında da öyle.” dedi.

Yolda birkaç tanıdıkla selamlaşmış ayaküstü bir iki lafladılar. Theodosius meydanına geldiklerinde bir kalabalık gördüler. Yaklaştıklarında yerde yatan biri vardı; bir kadın yere yatan adamın yanına kapaklanmış çığlık çığlığa ağlıyor, dövünüyordu. Bir başka kadın,

“Komşumuzdu, ölmüş. Zavallı karısı perişan, baksanıza.” diyordu.

Komşu kadın anlatmaya başladı: Çok fakirmişler, adam hasta olduğu için çalışamıyormuş. Başlangıçta komşuların yardımıyla hayata tutunabiliyorlarmış. Daha sonra Havariyun⁹² Kilisesi yakınındaki ptochotropheionda⁹³ barınmaya başlamışlar. Marcus,

“Gel, gidelim kilise diakonlarına⁹⁴ haber verelim, bu ceset böyle ortada kalmamalı.” dedi.

Birlikte hızlı adımlarla yürümeye başladılar. Kiliseye verdikleri haberden sonra dönüş yolunda Niketas,

“Bizim sokak gibi arka sokaklar biliyorsun çok güvenli değil, dar ve geçişi kolay olmadığı gibi yağmurlu havalarda hep çamur ancak ben ailem için endişeleniyorum. Sen dostum, sıklıkla bir decaniayı sokağımızdan geçersen içim çok rahat eder.” dedi.

Marcus,

“Elbette dostum, seve seve. Sen benim kader arkadaşımın, az mı şey paylaştık seninle. İyi günlerimizi, kötülerini hep beraber omuz omuza yaşadık. Endişelenme hatta arada bir evinize ya da Sophia'nın atölyesine uğrar, çevreye nasıl korunduğunuzun gösterisini yaparlar.” dedi.

Niketas elini dostunun omuzuna koydu.

“İsa aşkına; her türlü kötülük, bela ve hastalık senden ve ailen-den uzak dursun, ayinlerde senin için dua edeceğim.” dedi.

92-) Fatih semtinde kilise.

93-) Yoksullara ve hastalara barınak sağlayan kurum.

94-) Kilise görevlisi rahip.

Theodosius meydanına geldiklerinde sarıldılar. Niketas nemli gözlerle arkadaşına baktı, başını öne eğip onun dönüp gitmesini bekledi. Birkaç adımdan sonra Marcus dönüp el salladı. Niketas sevinç ve gururla hızlı adımlarla evine döndü.

Bu sıkıntılar içinde günler geçiyordu. Niketas'ın kulağına gelen Roma haberlerinin bir kısmı iyi ama çoğunluğu kötüydü. Komutan Belisarios, askeri yeteneği ve aldığı stratejik kararlarıyla gelen ek kuvvetler de dâhil ordusundan üç kat büyük düşman ordusuyla baş ediyordu. Tabii bu arada on bin kişilik bir yardım gücü Roma'ya ulaştırılmıştı.

Ostrogot komutanlarını bölme gayretleri sonuç vermiş ve düşmana ağır kayıplar verdirmişti. Asker kazanıyordu ama Roma günden güne çöküyordu. Aylar süren kanlı çatışmalardan sonra Ostrogot'lar kuzeye çekildiler. Belisarios bunu fırsat bilerek darbe üstüne darbe indiriyor, düşmanı âdeta eziyordu. Constantinopolis'de halk kahramanı olmuştu...

Dört yıl süren bu acı günlerde Roma nüfusunun üçte ikisi ölmüştü. Sonunda 540 yılı baharında Belisarios, Ostrogot Krallığı Baş Kenti Ravenna'yı diplomasi ile ele geçirdi ve bu krallığı dağıttı. Başarıları İmparator I. Justinianus'u rahatsız ettiği için Constantinopolis'e geri çağırıldığı haberi hızla yayıldı. Bu halkın hiç hoşuna gitmemişti. İmparator onun yerine Narses adında yaşlı ama deneyimli, sonradan askeri görev verilen eski bir bürokrat atadı. Belisarios iftiraya uğradı, tutuklandı, mallarına el kondu sonra affedildi ama yaşadığı bu onur kırıcı dönemlerde hep lanet okudu.

Ertesi yıl Afrikadan çıkıp hızla Avrupa'ya yayılan bir hastalık, kitlesel ölümlerine yol açtı. Avrupada yaşayan halkların yarısından fazlası öldü. Bizans'ta ölenler daha az değildi. Sadece Constantinopolis'de

ölü sayısı yüzbinleri aştı. Bu “hıyarcıklı veba” denilen bir hastalığı ama tarih onu “Justinian vebası” olarak kaydetmiş.

Efsanelere göre Khryses adlı bir rahibin kızı, Aka orduları Komutanı Miken Kralı Agamemnon tarafından kaçırıldı. Rahip, Tanrı Apollon’a giderek şikâyet edince Apollon oklarıyla Akalara vebayı yağdırdı. Elbet bu bir efsane... Evagrius Scholasticus⁹⁵, *Historia Ecclesiastica IV*⁹⁶ adlı kitabında vebayı açıkça “insanlığın günahlarına karşı Tanrı’nın uyarısı ve cezası” olarak yorumlamış.

Acaba adını imparatorundan alan hastalık Belisarios’un laneti miydi? Açıkça söylenirse de hastalığa verilen ad yani... İnsan bunu düşünmeden edemiyor.

Procopius⁹⁷ Anekdota’sında Justinianus ve Theodora’yı⁹⁸ şeytani, insan düşmanı hatta Justinianus için “İnsan suretinde bir demon olabilir.” şeklinde ima etmiş. Endişelenmeyin; Niketas ve ailesi ölmediler, Paulus ve ailesi dışında diğerleri de yaşıyor...

95-) Bizans’ta yaşamış Suriyeli tarihçi ve yazar (536 - 594).

96-) Hristiyanlığın gelişiminin kronolojik anlatımı.

97-) Bizanslı tarihçi (500 – 565).

98-) Bizans İmparatoru I. Justinianus’un karısı.